

SPESIALENHETEN FOR POLITISAKER

Sjefen for Spesialenheten

Post: Postboks 93, 2301 HAMAR

Tel: 62556100 Faks: 62556102

E-post: post@spesialenheten.no

PÅTALEVEDTAK

SAK NR 14553211 614/18-123

**ETTERFORSKING AV POLITIFØRSTEBETJENT B VED AGDER
POLITIDISTRIKT FOR BRUK AV SKYTEVÅPEN MOT A 29. AUGUST 2018**

Anmeldelsen

Onsdag 29. august 2018 kl. 10.27 løsnet en polititjenesteperson et skudd mot A under en pågrepssituasjon i båt utenfor X båthavn i Kristiansand. Skuddet traff A i høyre legg. Det ble iverksatt umiddelbar førstehjelp, før A ble brakt i land og kjørt til Sørlandet sykehus HF i Kristiansand for operasjon.

Spesialenheten ble varslet om hendelsen samme dag kl. 10.58 og besluttet å iverksette etterforskning i medhold av påtaleinstruksen § 34-6 andre ledd som bestemmer at Spesialenheten skal iverksette etterforskning dersom noen blir alvorlig skadet som følge av politiets tjenesteutøvelse. Dette gjelder uavhengig av om det er grunn til mistanke om at det har skjedd en straffbar handling eller ikke.

Spesialenhetens etterforskning

Umiddelbart etter hendelsen reiste lokal kriminaltekniker fra Agder politidistrikt til stedet og tok beslag i blant annet klær, tjenestevåpen og pepperspraybokser knyttet til de fire involverte polititjenestepersonene. Det ble raskt avklart at det var politiførstebetjent B som hadde skutt, og beslaget fra de tre øvrige polititjenestepersonene ble derfor utlevert og/eller destruert.

Politiførstebetjent B ble avhørt med status som siktet senere samme dag. Spesialenheten har innhentet dokumentasjon på Bs godkjenning som innsatspersonell kategori [REDACTED] for 2018.

Politiførstebetjent C, politibetjent D og politibetjent E er avhørt som vitner.

Videre har Spesialenheten avhørt fem sivile personer som var vitne til hendelsen. Dette er F, G, H, K og L.

I tillegg er M, eier av båten A brukte, avhørt som vitne.

A ble avhørt på Sørlandet sykehus HF i Kristiansand fredag 31. august 2018, men ønsket ikke å forklare seg til Spesialenheten. Han ble avhørt på sykehuset 10. september 2018 med bistandsadvokat Y til stede. Spesialenheten mottok 2. oktober 2018 opplysninger fra Sørlandet sykehus HF om skadene A ble påført. Spesialenheten har i januar 2019 gjort gjentatte forsøk på komme i kontakt med A for å innhente eventuelle nye oppdaterte opplysninger om skaden, men har ikke oppnådd kontakt med ham.

Etter hendelsen ble en droneflyver tilkalt for å ta oversiktsbilder av åstedet. Videre tok politibetjent E et 12 sekunders filmopptak med mobiltelefon under oppdraget.

Videre har Spesialenheten sikret filmopptak fra tiden etter at skudd ble avfyrt fra vitnet Gs mobiltelefon. Kristiansand kommune har overlevert opptak fra overvåkningskameraer i X båthavn.

Fra Agder politidistrikt har Spesialenheten innhentet opptak fra sambandsmeldinger og telefonsamtaler fra oppdraget. Videre har Spesialenheten innhentet loggføringer fra Politioperativt system (PO) og mottatt dokument fra politiets straffesak [REDACTED] om brukstyperiet av båten A brukte.

Spesialenheten har forespurt Agder politidistrikt om det finnes instruksjoner for lagring/transport av våpen og bevæpning i forbindelse med trening, men fått tilbakemelding om at det ikke foreligger.

Etter anmodning fra Spesialenheten gjennomførte Kripos kriminaltekniske undersøkelser av de to involverte båtene. Det var politiets uniformerte Protector-båt (ribb) og båten A brukte en Ibiza 680 Touring (daycruiser). Det ble gjort undersøkelser både mens båtene lå fortøyd i X båthavn, og etter at de ble tatt inn i en verkstedhall. Begge båtene er 3D-scannet.

Kripos har undersøkt politiførstebetjent Bs skytevåpen, tilhørende ammunisjon, og prosjektilet fra As legg. En signalpenn som ble funnet om bord i Ibizaen er også undersøkt med hensyn til funksjonalitet. Undersøkelser av biologiske spor på signalpennen lot seg ikke gjøre da den i forkant var håndtert uten hansker.

På bakgrunn av As forklaring om at han hadde behandlet/forsøkt å bruke signalpennen dagen før aktuelle hendelse, har Spesialenheten undersøkt værforholdene utenfor Lillesand i værmeldingstjenesten Yr.

Nærmere om sakens faktum

Tirsdag 28. august 2018 kl. 19.00 ringte M til politiet og meldte om at hans 22 fots Ibiza 680 var stjålet fra Z havn i Kristiansand. Båten var sist sett fredag 24. august 2018 i 18-tiden. M opplyste at han ville møte på politistasjonen dagen etter og anmelde forholdet.

Onsdag 29. august 2018 kl. 09.55 ringte M til politiet og fortalte at båten nylig var observert ved Ø brygge i Kristiansand, og at det var en mann om bord. Båten hadde så kjørt innover Topdalsfjorden, under Varoddbrua, og mot Kjevik.

De involverte polititjenestepersonene har forklart følgende om hendelsesforløpet: Politiførstebetjentene C og B skulle til Lillesand for IP-trening 29. august 2018. De møtte hverandre på politihuset i Kristiansand hvor de gjorde klart utstyret og pakket bilen. B tok på seg utstyrsbeltet og sin uladde pistol i hylsteret. B opplyser at han ikke var bevæpnet siden pistolen var uladd og de skulle på skytebanen. Dette var således ingen bevæpning eller fremskutt lagring. Nedlåsing av skytevåpen ved ordinær fremskutt lagring i ordinær tjeneste gjøres for at uvedkommende ikke skal få tilgang til våpnene. Dessuten brukte han et ALS-hylster som det er meget vanskelig for uvedkommende å fjerne pistolen fra. C la pistolen sin i våpenskrinet i bilen.

C og B førte seg "inn som ressurs" i PO før de kjørte fra politihuset. Da de var på E18, ble C oppringt av oppdragsleder O. Han orienterte om at en stjålet Ibiza 680 var observert kjørende inn Topdalsfjorden. O anmodet om at de i stedet kunne bemanne politibåten. De snudde bilen og kjørte tilbake mot byen, men overhørte på sambandet at politibetjent D skulle bemanne

politibåten. De overhørte også at det var andre politipatruljer som "meldte seg på" oppdraget.

Politibetjentene D og E har opplyst at de var i Kristiansand da de hørte meldingen på sambandet om at en stjålet båt kjørte inn Topdalsfjorden. De meldte tilbake at de kunne bemanne politibåten. D er båtfører, mens E aldri har tjenestegjort på sjøen før. De gikk i båten uten våpen eller tungt utstyr for de ønsket å komme raskt avgårde for å observere. D tok på seg hodetelefoner for å ha kontakt med operasjonssentralen.

Politibåten kjørte under Varoddbrua uten å se aktuelle båt. De fikk beskjed fra en patrulje på brua at båten var observert ved en brygge på Søm-siden. D mente at det samtidig ble sagt at personen i båten "holdt på med" en rød bensinkanne. Etter kort tid observerte de båten. Politibetjent D kjørte forsiktig mot båten og hadde en plan om "å klemme den mot brygga". Før de kom helt frem så de at motoren på båten gikk og at mannen oppdaget dem. Han løsnet fortøyningen og "ga full gass" ut fra brygga. Politiet fulgte etter. Kl. 10.20 meldte de dette til operasjonssentralen og at båten kjørte mot Hamresanden. De fulgte etter på noe avstand og kjørte inn mot båthavna ved X.

D opplyser at operasjonssentralen ga orde om "ikke å gire opp mannen og ha kontroll på hva de gjorde". D brukte ikke sirener da det ville vanskeliggjøre bruk av sambandet, og er usikker på om han brukte blålys.

Politibetjent D har forklart at de kom opp på siden av Ibizaen og brukte kikkerten for å se hvem mannen var m.v. Han hadde imidlertid på seg en hette som skjulte ansiktet hans. E opplyste at mannen svingte over mot dem (mot høyre), som om han forsøkte å treffe politibåten. De sakket da farten noe ned. D tenkte at mannen kunne være en [REDACTED], og som det tidligere var gitt bevæpningsordre på. Han la seg derfor noe bak båten, og meldte posisjonen over sambandet. Ifølge D var farten deres på det høyeste ca. 20 knop. Mannen de forfulgte kjørte veldig uforutsigbart.

Etter hvert kjørte Ibizaen mot X båthavn og havnebassenget der. I enden av dette går kanalen til Drangsvann. D opplyser at en lokalkjent person ville brukt kanalen fordi politibåten var for stor til å følge etter. Imidlertid sakket mannen ned farten i havnebassenget og begynte å kaste diverse gjenstander mot dem. Blant annet kastet han en fiskestang, noen puter, og motordekselet. Kl. 10.21 meldte D til operasjonssentralen at "Ibizaen hadde sakket farten, at det går sakte mot X, og at han kaster ting fra båten og fremstår som litt ruset".

D så at mannen lette etter noe bak i båten og tenkte han kanskje lette etter noe han kunne skade politiet med. D holdt derfor god avstand og kjørte forbi for å hindre at den kjørte inn kanalen. Så svingte Ibizaen og kjørte noe utover igjen. Plutselig stanset båten og lå i ro med motoren på tomgang. Mellom kl. 10.22 og 10.23 meldte D til operasjonssentralen at de sperret innkjøringen til Drangsvann, og så at båten snudde og kjørte rolig ut fjorden mot Hånes.

D kjørte så nærmere båten. Mannen tok da et brannslukningsapparat og sprøytet pulveret mot dem. Begge tjenestepersonene opplyser at de pustet inn pulveret. Ifølge PO-loggen var dette kl. 10.24. Etter anmodning fra operasjonssentralen begynte E å filme hendelsen med mobiltelefonen sin. Hun rakk å filme pulverskyen, men valgte å avslutte da det tilspisset seg. Politibetjent D opplyste at de fortsatt ikke så hvem mannen var, men at han veivet med hendene og brølte. E forklarte at hun oppfattet ham som "ekstremt høyt oppe, ukontrollert og panisk". Videre at flere av gjenstandene ble kastet mens de var på så lang avstand at de ikke

ville bli truffet. Hun tenkte at det muligens var tyvgods som ble kastet over bord og/eller at det ble kastet for å advare om at de "ikke måtte nærme seg."

D opplyser at han måtte kjøre politibåten og at det var uhensiktsmessig at E skulle være alene om pågripelsen. Derfor hentet han C og B i båthavna og kjørte ut igjen.

Av loggføring i PO-loggen kl. 10.25 fremgår at Ibizaen var i ferd med å "gå tom for drivstoff" og at patrulje E41 (C og B) gikk om bord i politibåten.

***

Politiførstebetjentene C og B forklarer at de hadde observert deler av hendelsen fra land. C opplyser at han så en stor røyksky fra båten og at politibåten da trakk seg litt unna. C så også at puter og motordekselet ble kastet på sjøen. Båtene var da ca. 200 meter utenfor X båthavn, og han meldte på sambandet at de kunne komme om bord og bistå kollegaene.

Politiførstebetjent C har forklart at de vurderte å ta med CS-gass, men at de valgte ikke å bruke tid på å hente den fordi den var nedlåst i bilen. Både D og E opplyser at B fortalte at han hadde en uladd pistol i beltet da han var i båten. De opplyste tilbake om at mannen i båten "fremstod ustabil og veldig høyt oppe og at han hadde truet dem med en avbitertang". C gikk frem i baugen på politibåten idet D kjørte sakte mot akterenden på Ibizaen. Den lå omtrent midt i bukta, men drev litt utover. C tenkte at de kunne løse oppdraget uten bruk av våpen. Det ble imidlertid en utfordring med å komme seg over i båten, siden kalesjen gikk helt ned til båtskroget. I akterenden hang kalesjen rett ned og blafret litt i vinden.

***

I ettertid er det avklart at mannen i Ibizaen var A. Som det fremgår av det ovenfor beskrevne forstod polititjenestepersonene ikke dette før de hadde gjennomført pågripelsen. Spesialenheten bemerker at dette er samsvarende med det som fremgår av lydloggen kl. 10.26 da D svarte benektende på spørsmål fra operasjonssentralen om gjerningspersonen var identifisert og henviste til at ansiktet var skjult av hetten. Politiførstebetjent B opplyser å ha møtt A tidligere, men at han ikke gjenkjente ham.

Da politibåten var på vei mot Ibizaen, kom A ut av kalesjen bak. Han hadde fremdeles hetten over hodet. Politiførstebetjent B forklarer at A så "vill, gal og tydelig ruset ut, ved at han ropte og skrek, glefset og freste". Han oppførte seg atypisk og fremstod som tydelig ustabil. Da de nærmet seg Ibizaen rettet A på nytt brannslukningsapparatet mot dem for å sprøyte pulver, men det var tomt. A kastet da apparatet mot dem, og C som stod helt foran i baugen måtte bøye seg unna for ikke å bli truffet. Brannslukningsapparatet traff båten og havnet i sjøen.

Politibetjent D har forklart at planen var å kjøre litt hardt inn i Ibizaen, slik at A mistet balansen. Siden B og C stod i baugen, mens E var på vei fremover, måtte han være forsiktig. Han satte båten mot akterspeilet på babord side på Ibizaen. Det var noe strøm slik at han hele tiden aktivt måtte styre båten for å klare dette.

Politiførstebetjent C ropte "Politi - legg deg ned!" og gjorde seg klar til å gå om bord i Ibizaen selv om han ikke hadde kontroll på A som "virret rundt" i båten mens han "kjeftet og truet". C fortsatte derfor med å anrope ham før han tok opp peppersprøyten og sprayet mot åpningen. Han bommet på A og traff kalesjen. B forsøkte også å treffe A med peppersprøyten uten å

lykkes i det. Politibetjent D opplyser at politibåten kom noe bort fra Ibizaen og at han deretter la seg til igjen på motsatt side. Da stod A med en oransjefarget gjenstand i hånden uten at han så hva det var. Det så ut som om han "dyttet noe opp". Politiførstebetjent B stod på dette tidspunkt foran i baugen på båten, med politiførstebetjent C til venstre for seg. Politibetjent E stod like bak C. A kom ut fra kalesjen og ropte at han hadde en nødraket, før han snudde seg og begynte å fikle med noe. B har forklart at han tenkte at A hadde tenkt å bruke nødraketten mot ham, og at han derfor så det som nødvendig å lade pistolen. Han opplyste også dette til de andre. Deretter tok han pistolen i "høy ferdigstilling" (inntil kroppen) og ropte "Bevæpnet politi - legg deg ned – slipp gjenstanden!". Han ropte dette flere ganger og at A ellers ville bli skutt. Han så at A holdt opp nødraketten og at han ville skyte på dem. B ropte da "Jeg skyter!" og sa til kollegaene at han ville skyte et varselskudd. Det gjorde han opp i luften og i ufarlig retning. A reagerte fortsatt ikke og "styrte med gjenstanden" med febrilske bevegelser med begge hendene mens han skrek høyt. Så ropte A "Jeg skyter - jeg skyter!". B så "røret" og overkroppen til A gjennom en åpning i kalesjen og tenkte da at "Nå er det han eller meg!" B ropte "Rettet skudd!" og skjøt A i benet. B mener han hadde god kontroll på hvor han rettet skuddet.

B forklarer videre at nødraketten inneholder fosfor som brenner kraftig og over lang tid. Det å bli truffet av en nødraket på kort hold kunne være dødelig eller føre til alvorlig personskade. Avstanden de to imellom i situasjonen var bare ca. 2 meter. Han følte at C og han selv var "fanget" i baugen på båten og at de var uten dekning. Han var den eneste med våpen og måtte også passe på at kollegaene ikke ble skadet.

B opplyser at det ikke var andre tilgjengelige midler som ville løse oppdraget like raskt. Han følte at de var truet på livet og at de hadde kort tid på å unngå dette. De hadde også forsøkt mildere midler på maktstigen uten å nå frem med dem. B mener for øvrig at vilkårene for å skyte A for å uskadeliggjøre ham også var til stede tidligere i situasjonen, men at han forsøkte andre midler og ventet så lenge som mulig før han skjøt. B erkjenner derfor ikke straffeskyld for å ha forårsaket grov kroppsskade med bruk av våpen.

Sakens dokumenter viser at varselskuddet og det rettede skuddet ble meldt til operasjonssentralen kl. 10.27. Av lydloggen fremgår det at D meldte om at varselskudd var avfyrt og at "Han truer med noe som ligner på en kniv". Etter 27 sekunder meldes det om at personen var skutt av politiet.

Politiførstebetjent C forklarer at A "fiklet helt vilt samtidig som han rettet gjenstanden mot dem og ropte at han skulle skyte dem". Det var da bare et par meter mellom dem. C opplyser at han ferdes mye på sjøen privat og har kystskippersertifikat. Han er godt kjent med nødraketten og farepotensialet deres. Ingen av dem hadde verneutstyr mot dette. A kunne også ha skutt dem eller truffet politibåten hvis de hadde valgt å trekke seg tilbake C forklarer at det hele skjedde så raskt at de ikke rakk å diskutere hva de skulle gjøre. Han hørte at B ladet pistolen og ropte "Bevæpnet politi - legg deg ned eller du vil bli skutt!", og deretter "Varselskudd!". Dette hadde ingen effekt, og A fortsatte å "fikle" med nødraketten. C mener bestemt at A ville ha brukt nødraketten mot dem om han hadde kunnet. C tenkte derfor på hvem av dem som rakk å skyte først. Han følte at han og B som stod fremst i politibåten var veldig eksponert og i livsfare. Eneste mulighet han selv hadde var å angripe A med batongen, men at det ville være for farlig. Han var derfor glad for at B hadde med seg pistolen, og opplyser at han selv ville ha handlet likedan. Hadde de på forhånd skjont hva som kom til å skje, hadde de nok ikke gått så tett inntil den andre båten.

Politibetjent E forklarer at A "stod og fiklet med gjenstanden med begge hender" for "å få noe til å løsne eller fungere". Hun trodde det var et våpen. A pekte det rett mot henne og hun ble redd. Etter at B skjøt varselskuddet rygget hun bakover og mistet balansen. Hun fryktet for livet da de var på sjøen i en åpen båt, og var uten verneutstyr. Så tenkte hun at "nå må det andre skuddet komme, for det er han eller oss."

Politibetjent D kjørte båten og var lengst unna situasjonen. Han så imidlertid at A hadde en avlang gjenstand som han holdt mot kollegaene. Han antok at det var "noe pyroteknisk" og skulle ønske de hadde dekning. Varselskudd hadde ingen virkning på A som "drev på med den oransje gjenstanden". D valgte ikke å bakke politibåten bakover for da kunne han rykke kollegaene ut av balanse og ut i vannet.

***

De andre tjenestepersonene forklarer at B fortsatte med å kommandere A ned i båten etter at han var skutt. A fortsatte å romstere, men slapp etter kort tid taket i nødraketten. Etter hvert la han seg ned i sofaen i akterenden på båten, og da hoppet C om bord og kastet seg over ham. C opplyser selv at "det ble et lite basketak" før han fikk tak i hendene til A og fikk satt på håndjernene. E kom også raskt til og hjalp ham.

Av lydloggen fremgår det at tjenestepersonene – ca. seks sekunder etter meldingen om at en person var skutt av politiet, meldte om at de var om bord. Etter nye fem sekunder meldte de om at situasjonen var under kontroll.

C festet en turniké for å hindre blødningen, og E holdt tommelen sin i inngangssåret. E så da at A hadde en kniv i en slire på ankelen sin, og hun fikk fjernet denne. B sikret pistolen og fulgte etter de andre. Det var da han gjenkjente mannen som A. E opplyser at B snakket rolig med A og forklarte at de nå var der for å hjelpe ham. A sa at det gjorde vondt og at han hadde "vært dum".

Samtidig festet D og C Ibizaen til politibåten, og de kjørte så inn til X båthavn. I følge lydloggen skjedde det ca. to og et halvt minutt etter at A var skutt. Etter kort tid ble A hentet av ambulansen og kjørt til Sørlandet sykehus HF i Kristiansand for behandling.

***

F og G var på en hytte på Strømsodden da de hørte en motor som ruset og deretter så en "røyksky". De gikk ut på verandaen og så da båten ligge ca. 60-100 meter unna der de stod. Så kom politibåten kjørende. På ca. 15 meters avstand begynte mannen i båten å hive blant annet puter og en bensinkanne mot politiet. Politibåten kjørte så inntil båten. Både F og G hørte at politiet ropte at de var bevæpnet og "Legg deg ned - legg deg ned!". Mannen i båten brølte og skrek og opptådte truende. De tror at politiet forsøkte å gå om bord, men at de antakeligvis ble hindret og trakk seg. Mannen ignorerte politiets rop, og så hørte de det som nok var et skudd. Politiet gjentok "Legg deg ned - legg deg ned - væpnet politi!". Like etterpå kom det enda et skudd. G mener at det gikk ca. 5-10 sekunder mellom skuddene. Etter det andre skuddet var politiet raskt oppe i båten. F mener at mannen fikk mange sjanser og at politiet ikke "kom rett inn og avfyrte skudd" i situasjonen.

K var på jobb i X båthavn og satt i kundemottaket i butikken da han så at det var noe som skjedde på utsiden. Han gikk ut og så båtene på ca. 100-150 meters avstand. Han hørte at noen

ropte "Legg deg ned - legg deg med!" og så "Legg deg ned ellers skyter jeg!". Han oppfattet at personen i Ibizaen også ropte noe, og at det var "veiving og raske bevegelser" i Ibizaen. Deretter hørte han ett skudd, og ca. 30-60 sekunder senere nok ett skudd. K mener at det ble ropt noe mellom skuddene, og at politiet nok ikke turte å gå om bord i Ibizaen rett etterpå.

L oppholdt seg også i båthavnen, og antar at han var ca. 200-300 meter fra båtene. Han hørte rop og skudd, men oppfattet ingen detaljer fra hendelsen.

H var på fisketur da han så "røyk i luften" fra Xbukta ca. 500-600 meter unna. Han tok opp kikkerten og så da at politiet raskt kjørte mot en Ibiza-båt og tok kontakt med denne. H forklarer at båtene svingte litt rundt og at politibetjentene løp rundt i båten. Deretter hørte han to smell nokså tett etter hverandre.

A forklarer at han oppdaget politiet rett utenfor Xbukta og at han da "forsøkte å komme seg unna". Han forstod at politiet prøvde å stanse ham og hørte at de ropte "Stopp!". Selv husker han ikke å ha sagt noe til politiet.

A planla å kjøre gjennom kanalen inne i Xbukta. Imidlertid begynte motoren å "pipe" og mistet kraft. Det kom varsel om at motoren trengte olje. Han fjernet motordekselet og kastet det på sjøen. Så lette han etter olje. Han var oppjaget og løp frem og tilbake fordi han både måtte kjøre båten og lete etter olje. For å komme til i alle smårommene i båten, måtte han fjerne flere puter mv. Disse kastet han på sjøen. Han lette så intens at han ikke oppdaget at politibåten kjørte inn til bryggen og plukket opp flere polititjenestepersoner.

A husker at politiet forsøkte å komme over i båten bakfra. Han så at de var fire polititjenestepersoner og at "de stod på rad og således ikke helt foran i baugen". Motoren gikk og han hørte ikke alt politiet ropte. Han hørte dog at de ropte "Stopp - politiet - legg deg ned!" og "Legg deg ned eller så skyter jeg!". Han var da "som en virvelvind og fortsatte å jage etter olje". Han tenkte at politiet "aldri i verden ville skyte" i situasjonen. Dette også fordi båtene beveget seg mye i bølgene. Like etterpå gikk han fremover i båten, og hørte da "et drønn og kjente en intens smerte". Han mener således ikke å ha utgjort noen trussel mot politiet på dette tidspunktet.

A mener politiet må ha identifisert ham idet han "etter hvert dreit i å skjule ansiktet sitt" og dessuten var utenfor kalesjen i det han kastet gjenstandene på sjøen. Siden de visste hvem han var og at han åpenbart hadde store motorproblemer, burde politiet i stedet ha trukket seg tilbake og observert på avstand. A opplyser at "desto mer politiet presset ham - jo mer opptatt ble han av å komme seg vekk". Han er sjokkert over at de i stedet valgte å skyte ham.

A forklarer videre at han "gikk rett i bakken av skuddet" og at det deretter kom to politimenn på ham. Den ene satte kneet sitt rett i skuddskaden, før de festet håndjernene bak på ryggen. Han hadde "voldsomme smerter, skrek og holdt på å besvime". Han fikk sjokk og reagerte senere på hvordan vitner beskrev hendelsen og politiets opptreden i media. A mener at han ikke kan ha fremstått som så truende at det var grunn til å skyte ham. Han oppfattet ikke at politiet forsøkte å bruke pepperspray på ham eller at de skjøt varselskudd.

A erkjenner at han hadde tømt innholdet i et brannslukningsapparat mot politibåten. Han forsøkte ikke å treffe noen, men gjorde det "for å kjøpe seg litt tid" mens han lette etter olje. Han brukte pulveret for å "tåkelegge situasjonen". A erindrer ikke å ha hatt en nødrakett eller signalpenn og truet med å bruke den mot politiet. Han kunne nok "i et kort øyeblikk ha hatt en

slik i hendene, men det måtte ha vært da han kastet ting over bord". Senere i avhøret (i forbindelse med at bistandsadvokaten ba Spesialenheten undersøke den omtalte signalpennen), opplyser A at "signalpennen ikke lå i noe futteral, men i en pose". Han forklarer deretter hvordan signalpennen skal brukes - ved at det er en patron eller tennmekanisme som må skrues ned og "at det lå mange slike i samme pose som signalpennen". Han husker ikke hvor i båten dette lå, men opplyser at han antakeligvis hadde tatt på disse gjenstandene. Det var natten før da han var i "uværet" utenfor Lillesand.

I legeerklæring av 26. september 2018 fra overlege N ved ortopedisk avdeling ved Sørlandet sykehus, fremgår følgende om As tilstand ved ankomst på sykehuset:

"Det ble observert en innskuddsåpning på ca. 1 cm på yttersiden av høyre legg, ca. 8 cm nedenfor leddlinjen. Videre var det en åpning av ca. 3 cm lengde på innsiden av leggen, tilsvarende ca. 8 cm nedenfor leddlinjen. Ved besiktigelse ble det funnet en knusningsskade høyt oppe i leggbeinet, men ikke slik at selve leddflaten var påvirket".

Skaden ble behandlet ved at løse beinbiter ble fjernet. Rester av kulen ble fjernet, men det ble liggende multiple små biter som ikke kunne observeres annet enn på røntgen. Muskelhinnen i hele leggen ble spaltet for å unngå høyt press i muskulaturen som forhindret blodgjennomstrømming. Som midlertidig løsning ble det lagt på en ramme med skruer høyt oppe i leggen og langt nede for å holde bruddet stabilt. Det var et ca. 20 cm langt sår på hver side av leggen, men dette ble ikke lukket.

Av legeerklæringen fremgår det videre at sårene ble skylt en rekke ganger, og at huden etter hvert kunne lukkes uten tegn til infeksjon. Den 20. september 2018 ble rammen fjernet og benet gipset. Sårene så da fine ut. Planen var at A skulle bruke gips i 14 dager. Deretter at det ble operert inn en margnagle gjennom kneet og videre ned gjennom leggbeinet og bruddområdet.

Videre plan var ifølge overlege N at behandlingen forhåpentligvis ville medføre at bruddet øverst i leggen grodde og at det ikke ble senfølger. Det var imidlertid høy risiko for infeksjon da det var mye forurensing og dødt materiale i såret. Prognosen var således god, men det var fare for komplikasjoner.

***

Foretatte undersøkelser i politibåten viser at det ble funnet en brukt boks med pepperspray der og at C hadde sin egen boks i utstyrsbeltet sitt.

Politiførstebetjent Bs pistol var en Heckler & Koch P30L i kal. 9. mm. Han hadde brukt politiets ammunisjon som var "Speer shortstop" i 9 mm. Det var én patron i kammeret og 11 patroner i magasinet på pistolen. B hadde også ett magasin i utstyrsbeltet med 14 patroner. B opplyser at han alltid lader magasinene med 14 patroner. Tomhylsene ble ikke funnet i båten.

På bakgrunn av undersøkelser i Ibizaen, legges det til grunn at kulen hadde truffet og gått gjennom øvre del av bakre seterygg/-rad og gjennom venstre del av bakre kalesjen som hang ned. Kulen gikk deretter inn i As høyre legg. Etter det opplyste stod han ved bordfestet som var montert i dørken, og noe innenfor kalesjen. I området ved bordfestet var det blodspor og det som kunne være en beinsplint. I Kripos-rapporten er ikke nøyaktig skyteavstand oppgitt idet båtene kan ha hatt noe forskjellig høyde i forhold til vannplanet i skuddøyeblikket. Det ble dog lagt til grunn at båtene kan ha hatt kontakt eller vært tett på hverandre idet skuddet

falt. Beregnet prosjektilbane er forenlig med opplysninger om at B stod oppreist i baugen på politibåten idet han skjøt.

Videoopptak av åstedet fra G viser at det var stille sjø og derfor lite bevegelse i båtene.

Av øvrige funn i Ibizaen fremgår at det ble funnet rester av hvitt pulver - formentlig etter brannslukningsapparatet, i setet i akterenden. Feste for brannslukningsapparat var foran venstre sitterekke. I setet foran venstre sitterekke lå det en 14 cm lang oransje signalpenn av typen "Komet 150S" som var montert med (iskrudd) en rød signalpatron av type "SG67". På gulvet foran setet hvor signalpennen ble funnet lå det også en annen en signalpatron.

I Kripos-rapporten om signalpennen fremgår at den er hul i den ene enden og er utstyrt med innvendige gjenger slik at signalpatronen kan skrues inn der. Signalpennen har en fjærbelastet avfyringsmekanisme som består av en "knast" som går i et langsgående "spor" i pennen. "Knasten" må trekkes bakover for å spenne fjæren og festes i en "sikringshake". Signalpennen avfyres ved å frigjøre/slippe "knasten" fra innfestingen.

Signalpatronen har "randtenning" og patronen som var i signalpennen hadde ikke anslag av tennstempelet. Det var noen riper i patronen som enten kom fra montering eller demontering av patronen i pennen. Etter det opplyste var ikke "knasten" og tennstempelet trukket tilbake (ikke spent).

Kripos forsøkte å avfyre patronen som stod i signalpennen uten å lykkes i det. Den ble også forsøkt i andre signalpennner. Signalpennen funksjonerte som tiltenkt med bruk av andre signalpatroner.

Kripos antok ut fra anslagsenergien på lyssignalsatsen i patronen at den ikke ville gå gjennom menneskelig hud og således ikke ville være livstruende for voksne mennesker. Ved treff i øyne ville den derimot forvolde skade ved anslag. Signalsatsen kunne også forårsake varmeskader og brann i lettantennelig materiale. Tidligere undersøkelser ved Kripos viste at temperaturen ble ca. 1000 grader celsius på 3 mm avstand fra signalsatsen i en "SG67" patron. Videre ble det opplyst at signalsatsen brenner i ca. 5 sekunder. Signalpatroner anses som pyroteknisk materiale og har ikke mindre farlighetsgrad enn raketter e.l. som brukes på nyttårsaften.

Spesialenheten har undersøkt værmeldingstjenesten "Yr" og det fremgår ikke der at det var uvær utenfor Lillesand dagene før pågripelsen.

M eier Ibizaen og opplyser at båten blant annet manglet kokeapparat, brannslukningsapparatet, verktøy, et par fendere, nødbluss/signalpenn, fiskekniv, kartplotter/GPS, et par fiskestenger og motordekselet ved tilbakelevering. Det lå en bag med diverse klær, en avbitertang og noen hansker der.

Spesialenhetens vurdering

Spesialenheten for politisaker har som oppgave å etterforske og påtaleavgjøre saker som gjelder spørsmålet om ansatte i politiet eller påtalemyndigheten har begått en straffbar handling i tjenesten, jf. påtaleinstruksen § 34-1 første ledd.

Spesialenheten bemerker at det i utgangspunktet ikke var gitt bevæpningsordre på oppdraget, men at politiførstebetjent B bar pistolen sin i beltet. Han hadde hentet den og noe ammunisjon

for å trene på skytebanen. Det at politiet har våpen i en slik situasjon og noe senere bevæpner seg med dette i en farlig situasjon, representerer ikke en grov tjenestefeil som rammes av straffeloven § 171. Det vises til våpeninstruksen § 3-3 første ledd bokstav c) om at bevæpning med skytevåpen, i en farlig situasjon, kan treffes av den enkelte tjenesteperson selv når situasjonen krever umiddelbar innsats og det ikke er teknisk mulig, eller er tid til eller taktisk tilrådelig å innhente bevæpningsordre fra operasjonsleder.

Det legges på bakgrunn av sakens opplysning til grunn at det var politiførstebetjent B som skjøt skuddet som traff A i leggen slik at han ble skadet. Spørsmålet er om B ved dette begikk en straffbar handling i tjenesten.

Etterforskningen viser at B objektivt sett har overtrådt ordlyden i straffeloven § 274 om å påføre en annen betydelig skade ved bruk av "særlig farlig redskap". B har også selv forklart at han skjøt for å treffe og har således handlet med nødvendig grad av personlig skyld, jf. straffeloven § 21.

Enhver straffebestemmelse må imidlertid forstås på bakgrunn av en alminnelig rettstridsreservasjon. Det vises blant annet til politiloven § 6 fjerde ledd om at politiet kan bruke nødvendig makt for å gjennomføre et tjenesteoppdrag, og straffeloven § 18 hvor politiets pågripelser og/eller forsvarshandlinger foretatt i nødverge er rettmessige (dvs. lovlige) såfremt vilkårene for det er til stede. Det er dette som blir spørsmålet i saken.

Riksadvokaten har i tidligere saker om politiets bruk av skytevåpen i pågripelses/nødvergesituasjoner vurdert saksforholdene ut fra om det var grunnlag for at tjenestepersonene handlet i nødverge eller ikke. Dette fordi straffelovens generelle bestemmelse om nødverge anses mest korrekt å bruke i slike saker og at denne bestemmelsen er noe mer treffende enn det som fremgår av politiloven § 6 om "Alminnelige regler om hvordan polititjenesten skal utføres".

Straffeloven (2005) § 18 oppstiller tre vilkår for at en nødvergehandling skal anses som lovlig. For det første må den som utøver nødvergehandlingen være utsatt for et rettstridig angrep. For det annet må handlingen ikke gå lenger enn nødvendig for å avverge det ulovlige angrepet. Handlingen må heller ikke gå åpenbart ut over hva som er forsvarlig under hensyn til hvor farlig angrepet er, hva slags interesser som angrepet krenker, og angriperens skyld. Forsvarlighetskravet gir således anvisning på en skjønnsmessig helhetsvurdering av om nødvergehandlingen er etisk berettiget.

Forsvarlighetsvurderingen i straffeloven (2005) § 18 er endret fra den tidligere bestemmelsen i straffeloven (1902) § 48, slik at det nå stilles et noe strengere krav enn tidligere for hva som kan aksepteres. Av forarbeidene til § 18 går fram at det fortsatt er meningen at den angrepne skal ha rikelige marginer i sin vurdering av hva som er etisk forsvarlig. Det følger av straffeloven § 18 annet ledd at reglene i første ledd gjelder tilsvarende for den som iverksetter en lovlig pågrepelse eller søker å hindre at noen unndrar seg varetektsfengsling eller gjennomføring av frihetsstraff.

Selv om saksforholdet skal vurderes med utgangspunkt i straffelovens bestemmelse om nødverge, er det ifølge Høyesterett – og Riksadvokatens avgjørelser, naturlig å se hen til gjeldende bestemmelser om politiets tjenesteutførelse slik det fremkommer av politiloven § 6. Siden det ble brukt pepperspray og skytevåpen mot A, er det videre naturlig å se på aktuelle

bestemmelser om dette i instruks om bruk av enkelte typer maktmidler i politiet og i våpeninstruksen.

Etter politiloven § 6 fjerde ledd kan politiet bruke makt under tjenesteutførelsen i den utstrekning det er nødvendig og forsvarlig. Av politiloven § 6 andre ledd fremgår det at politiet ikke skal ta i bruk sterkere midler uten at svakere midler forgjeves har vært forsøkt, og at de midler som anvendes må være nødvendige og stå i forhold til situasjonens alvor, tjenestehandlingens formål og omstendighetene for øvrig.

Nærmere vilkår for bruk av skytevåpen er angitt i våpeninstruksen § 4-3. I første ledd fremkommer at skytevåpen bare kan brukes når det er "absolutt nødvendig og lempeligere midler forgjeves har vært forsøkt eller åpenbart ikke vil føre frem". I første ledd bokstav a) heter det at skytevåpen kan bare brukes i situasjoner hvor "tjenestepersonen selv eller andre trues med eller utsettes for en grov voldshandling eller annen grov integritetskrenkelse, og bruk av skytevåpen fremstår som nødvendig for å hindre tap av menneskeliv eller alvorlig personskade".

Fremgangsmåten ved bruk av skytevåpen reguleres i våpeninstruksen § 4-2. I første ledd fremkommer at politiet før eventuell bruk og når omstendighetene tillater det; skal tilkjenne seg, at de skal oppfordre gjerningspersonen til å følge gitte pålegg, og at det skal advares om at skytevåpen kan bli brukt. I annet ledd fremkommer at hvis skytevåpenet skal brukes - og det er tid og taktisk forsvarlig, så skal det først avfyres varselskudd.

I instruks om bruk av enkelte typer maktmidler i politiet fremkommer at pepperspray kan brukes hvis vilkårene i politiloven § 6 er til stede, og "i faresituasjoner eller når en tjenestehandling ellers ikke kan gjennomføres uten at tjenesteperson eller andre personer utsettes for fare eller skade". Også her heter det at bruken – om mulig – skal varsles først.

Spesialenheten bemerker at prinsippet i straffeloven § 25 om "faktisk villfarelse" bestemmer at Bs handling skal forstås på bakgrunn av hvordan han oppfattet situasjonen. Dette gjelder både med hensyn til om B mente å være utsatt for et ulovlig angrep - og om han mente at nødvergehandlingen med å skyte A i benet var nødvendig for å nøytralisere angrepet. Spørsmålet om denne nødvergehandlingen var nødvendig og forsvarlig, skal deretter vurderes rettslig (objektivt).

B har forklart at A over noe tid opptrådte truende mot politiet. Det er vist til at han blant annet sprayet mot politiet med brannslukningsapparatet og kastet flere gjenstander (også det tomme brannslukningsapparatet) mot dem. Videre rettet han en signalpenn mot tjenestepersonene i politibåten og sa at han ville bruke den. De andre tjenestepersonene har også forklart at A hadde et slags våpen som han ville bruke mot dem. Det var meget kort avstand dem imellom og det var ikke andre handlingsalternativer i situasjonen. Tjenestepersonene kunne heller ikke søke dekning mot angrepet. De mente å være i en meget farlig situasjonen hvor det var fare for liv og/eller helse. Vitneobservasjoner fra personer på land underbygger også at A opptrådte slik. Blant annet mente G og F "at det var noe som hindret politiet å gå om bord i Ibizaen og/eller at de ikke turte dette". Beslag i Ibizaen viser at det var en signalpenn i båten. Det er ikke av avgjørende betydning for spørsmålet om B har opptrådt straffbart å avgjøre om signalpennen var ladet eller ikke, om signalpatronen faktisk var funksjonsdyktig e.l. Det vises til at B (og de andre tjenestepersonene), naturlig nok ikke hadde/kunne hatt kunnskap om dette.

Etter en samlet vurdering av bevisene i saken legger Spesialenheten til grunn at A opptrådte truende og hadde et våpen som han opplyste å ville bruke mot tjenestepersonene. Dette er å anse som et ulovlig angrep. Etter Spesialenhetens vurdering gikk ikke forsvarshandlingen lenger enn nødvendig for å avverge angrepet. Det vises her til at A rettet signalpennen mot tjenestepersonene og samtidig uttrykte at han ønsket å bruke den. Det legges til grunn at signalpennen kunne føre til alvorlig personskade om noen hadde blitt truffet eller om politibåten hadde blitt antent. Det var videre kort avstand dem imellom og tjenestepersonene hadde ingen andre og mildere maktmidler tilgjengelig til å løse situasjonen der og da. Det å forsøke å nøytralisere A med bruk av batong i en slik situasjon, anses som uhensiktsmessig og farlig. Det vises også til at tjenestepersonene hadde forsøkt å løse situasjonen ved bruk av pepperspray mot A uten å lykkes med det. Tjenestepersonene hadde heller ingen mulighet til å søke dekning for å unngå eller redusere angrepets farlighet. Det legges etter dette til grunn at det ikke var andre handlingsalternativer for B i situasjonen enn å skyte A i leggen for å avverge et umiddelbart og farlig angrep mot ham selv og/eller kollegaene.

Spesialenheten kan heller ikke se at politiførstebetjent B under disse omstendighetene "åpenbart" gikk utover hva som var forsvarlig sett hen til farligheten av angrepet, interessen angrepet krenket og angriperens skyld. Det vises her til at A forsøkte å hindre politiet i å foreta en lovlig pågrep. Han etterkom ikke de pålegg og signaler han ble gitt. Han kastet gjenstander mot politiet og sprayet mot dem med brannslukningsapparat. Det mest alvorlige er at han så forsøkte å avfyre en signalpenn mot tjenestepersonene. Han avstod ikke angrepet selv etter at å ha blitt tilropt av politiet og varselskudd ble avfyrt. Det legges også noe vekt på at B siktet, skjøt og traff A i leggen. Samlet sett anses Bs opptreden å være i tråd med ovenfor nevnte regler i politiloven, våpeninstruksen og instruks om bruk av enkelte typer maktmidler i politiet.

Spesialenheten finner etter dette at vilkårene for nødverge var oppfylt og at den ellers straffbare handlingen ved å skyte en person i leggen er rettmessig og lovlig. Siden etterforskningsresultatet med særlig styrke taler mot at politiførstebetjent B har opptrådt straffbart, henlegges straffesaken mot ham som intet straffbart forhold anses bevist.

Vedtak

Saken henlegges for B som intet straffbart forhold anses bevist.

A v/advokat Y og B underrettes om vedtaket.

Kopi av vedtaket sendes politimesteren i Agder politidistrikt til orientering.

Sjefen for Spesialenheten for politisaker, 28. februar 2019